

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version: Samuel Pettersson : Vem betalar egentligen maten?
Landsbygdens folk nr 50 /14.12.2018, s. 3.

Vem betalar egentligen maten?

Matens andel av hushållens utgifter sjunker, men vem är det som betalar priset, frågar Sam Pettersson, projektledare för Matregion Nyland vid Yrkeshögskolan Novia.

För 30 år sedan betalade vi i genomsnitt 30 procent av vår lön för vårt dagliga bröd. Idag betalar vi under 15 procent. Efter en sommar som denna med torrväder och varmt som aldrig förr är våra bönder i kris. Dåliga skördar, mellan 30-70 procent sämre beroende på grödor och ort, har tvingat många bönder att sälja bort djur eller minska arealer och ta halvtidsjobb för att själva få mat på bordet.

Föreslog då en av de två stora inom dagligvaruhandeln, i allmän omsorg om böndernas väl och ve, att betala mer för grödorna? Nej!

I normal ekonomisk teori funkar det så att när det är brist på en vara som konsumenterna vill ha stiger priset, när det är överutbud sjunker priset. Helt logiskt. Nej, icke så i höst!

Nu ropar istället den stora grossisten och dagligvaruhandeln på skattmasen, nu ska skatten sänkas för bönderna! Inte så att vi konsumenter ska betala vad det kostar och grossisterna kanske tvingas sänka vinstmarginalerna en liten aning. Nej, staten ska gå in med skatteverket och rädda vinsterna för grossisterna.

Finska staten ökar redan sitt stöd till drabbade bönder med x antal miljoner, och försöker dessutom snabba på utbetalningen av vissa EU lantbruksstöd. I bl.a. radionyheterna 4.12 hörde vi att den förväntade timpengen för genomsnittsbonden ligger på 4 euro 60 cent (!) istället för förväntade 16 euro! I det läget tror jag nog att vi som konsumenter behöver förvänta oss högre priser på vår mat, och att pengarna går till bonden!

I Maaseudun Tulevaisuus (28.11) slås vi av nyheten att livsmedelsindustrin brottas med svåra lönsamhetsproblem. Vinstmarginalen för köttsektorn ligger på 0,07 procent (!) och för mejeri dito på 0,43 procent! Jag är inte beredd att investera speciellt mycket i en sån bransch!

Men det är inte att undra på när vi vant oss vid att maten bara ska bli billigare och billigare. Det ska dessutom ständigt vara fullt med fräscha grönsaker, kött, fisk och nybakat bröd i handelns diskar oberoende om klockan är 7 en vardagsmorgon eller 23 en söndag kväll. Vi har ett matsvinn i dagligvaruhandeln som är förskräckligt! Detta har ett högt pris, men det är inte du eller jag som betalar det!

Följden av att vi betalar allt mindre av vår lön för maten har blivit att staten, genom jordbruksstöd och andra subventioner, i princip subventionerat annan konsumtion istället. Billigare flygresor, mer pengar i fickan för ännu en bil, motorcykel är ju trevligt att ha, förutom villan och båten förstås!

Den konsumtion jag nyss nämnde är medvetet sådan som belastar klimatkontot för oss på det individuella planet. Men det är inte bara på det individuella planet som statsmakten, matvarujättar och intresseorganisationerna går i fel riktning. Att inte aktivt stöda omställningen till hållbart lantbruk där klimatbalansen hålls neutral är att skjuta sig själv i foten och göra lantbruket och framtiden en björntjänst.

Om det är så att vårt matsystem, vilket jag inte har några skäl att betvivla, förbrukar sju enheter energi, varav 90 procent producerat med fossila bränslen, för att få en enhet energi på tallriken, då är vi på väg åt helt fel håll, alldeles säkert! Det enda som konkret producerar energi åt oss på vår tallrik är fotosyntesen: solen och en god jordmån!

Maten har alltid ett pris, men det är inte alltid du och jag som betalar det. Det finns inga billiga luncher!

Sam Pettersson